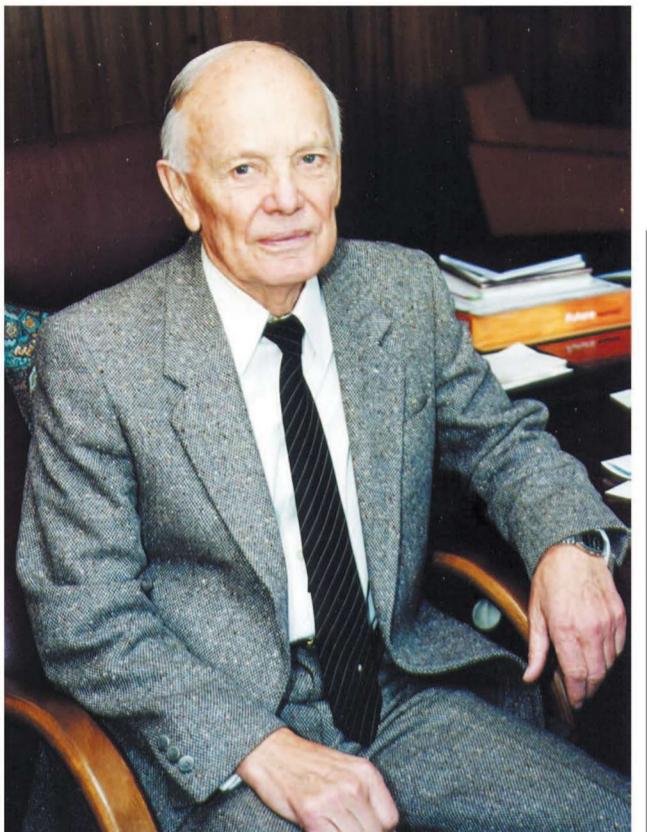

БОРИС ПАТОН | УКРАЇНСЬКА

Напевно, більшість людей пам'ятає Бориса Патона як блискучого «технічного» науковця, видатного фахівця у галузі зварювальних процесів, металургії і технології металів, президента Національної академії наук. Водночас Борис Євгенович зробив дуже багато і для української гуманітаристики. Про цю грань роботи і життя науковця та про формування його гуманістичного світогляду розповідає директор Педагогічного музею України Олександр МІХНО.

повідальності, без якої немас справжньою любові до справи. Вимогливість, про яку я кажу, в жодному разі не повинна породжувати в керівника черствості, сухості чи шаблонного підходу до людини. Адже скільки людей, стільки й характерів. Чим глибше дізнаєшся про їхні особливості, схильності, тим легше працювати з ними. Та й в одній й тісні самі люди сьогодні може бути такий психологічний стан, що потребує іншого підходу, ніж учора. Якщо постійно не враховувати цього, вимогливість і суверіність можуть дати тільки негативні наслідки.

Новаторський дух, творчі й людські риси батька повною мірою успадкували і Борис Євгенович.

ОСВІТА, ВЧИТЕЛИ, НАСТАВНИКИ

Він народився 27 листопада 1918 року в Києві. Борис Патон – виходець із відомого дворянського роду Патонів, сімейною традицією якого були служіння Вітчизні й військової служба. Батько – **Євген Оскарович Патон** – видатний учений та інженер, засновник і керівник Інституту електрозварювання. Мати – Наталія Вікторівна Будде – вихованка Фредерікса його жіночого педагогічного інституту, який випускав висококваліфікованих спеціалістів із дошкільного виховання дітей.

БАТЬКІВСЬКА ПЕДАГОГІКА

Дитинство Бориса Патона фактично пройшло у стінах Київського політехнічного інституту. Адже народився він у сім'ї одного з найвідоміших його викладачів Євгена Патона, що мешкала на території інституту в будинку професорсько-викладацького складу. Педагогічну діяльність Євген Патон розпочав у 1897 році в Московському училищі шляхів сполучення, а з 1904-го і протягом наступних 30 років – викладав у Київському політехнічному інституті. Починаючи з 1918 року, викладав курси, оголосивши аудиторії: «Вимагаю найсерйознішого ставлення до лекцій.. Я хочу, щоб працьовитість і відданість науці зробили вас справді панами в житті. Не панами, а іншими людьми, а володарями всіх таємниць техніки, науки, природи». Щодо педагогічних методів Євген Патон висловлювався так: «Я ніколи не виробляв якоєсь спеціальної педагогіки чи методів виховання людей. Мабуть, ці погляди і прийоми склалися самі по собі за довгі десятиліття роботи з молоддю. Я завжди прагнув прищеплювати їй почуття від-

Євген Оскарович Патон із дружиною Наталією Вікторівною. Київ. 1916 р.

ПРЕЗІДЕНТ НАН

Борис Патон народився в один день і рік із заснуванням Української академії наук, з якою пов'язано все його життя, починаючи з 27 лютого 1962 року (Українську академію наук створили за указом гетьмана **Павла Скоропадського**). Висока посада президента академії зобов'язувала до мислення державного й історично масштабного, і унікальна постать Бориса Патона – ученої і громадянини – адекватно відповідала цій місії.

Саме завдяки Борису Патону відбулися кардинальні зміни в соціогуманітарному секторі академії наук, яка у 1994 році отримала статус національної. Структурна перебудова діяльності академії в 1991–1996 роках була спрямована на розвиток нових напрямів досліджень, необхідних для становлення незалежної України. Було організовано низку нових академічних ін-

ГУМАНІТАРИСТИКА

Свєнговича як головного редактора, щоб це потрібне Україні дослідження побачило світ. Рішучу підтримку Бориса Патона отримала ідея створення на базі НАН України багатоголової «Енциклопедії сучасної України».

Президент Національної академії наук гаряче підтримав ідею створення «Великої української енциклопедії». В інтерв'ю газеті «Урядовий кур'єр» він так визначав мету її створення: «Енциклопедія сучасної України» дає максимум інформації про життя і здобутки українського народу в ХХ і на початку ХХІ століття, розкриває величезний зміст його діянь у новітньо добу історії. Натомість мета «Великої української енциклопедії» інша, значно ширша: представити сучасне наукове осмислення картини світу, історії людської цивілізації, внеску в неї України».

**САМЕ ЙОГО ПІДПІС
СТОЙТЬ У ДИПЛОМІ
ЛАУРЕАТА ДЕРЖАВНОЇ
ПРЕМІЇ УРСР ВАСИЛЯ
СУХОМЛІНСЬКОГО
ЗА КНИГУ
«СЕРЦЕ ВІДДАО ДІТЯМ»**

ГОЛОВА КОМІТЕТУ З ДЕРЖАВНИХ ПРЕМІЙ

У квітні 1969 року було засновано Державні премії УРСР у галузі науки і техніки та створено Комітет з Державних премій УРСР у галузі науки і техніки задля підвищення престижності наукової праці, національного визнання її суспільної значущості. Це – щорічна нагорода за видатні наукові дослідження, що сприяють подальшому розвитку гуманітарних, природничих і технічних наук. Головою Комітету з моменту його створення був Борис Патон. Саме його підпис стоїть у дипломі лауреата Державної премії УРСР Василя Сухомлинського за книгу «Серце віддаю дітям». Цю нагороду видатному педагогу присудили у 1974 році (посмертно).

ДВІ АКАДЕМІЇ

Борису Євгеновичу належить ініціатива тісної співпраці академічної та вищівської науки, а також її спільні участі у сфері освіти і виховання. Національна академія наук разом з Міністерством освіти і науки та Національною академією педагогічних наук України бере участь у реформуванні освіти, визначеній її стандартів, створенні нового покоління підручників.

Для узгодження стратегій і програм розвитку фундаментальних і прикладних досліджень у 1994 році за ініціативою НАН створено Раду президентів академій наук України. Головою ради обрали Бориса Євгеновича. Рада є орга-

В. Кремень і В. Луговий вітають Б. Патона з 100-річним ювілеєм

агентству «Укрінформ» учений зробив наголос на необхідність всілікого сприяння розвитку соціогуманітарних наук. Він аргументував це безперервним зростанням їхньої ролі, що обумовлюється складністю і суперечливістю розвитку суспільства. З великій кількості пов'язанів із цим проблем Борис Євгенович віділив три головні:

– швидке нарощання суперечностей між характером цивілізації, що склалася, і природним середовищем планети;

– тотальна дегуманізація суспільства, глибоке соціальне розшарування;

– стрімка суцільна інформатизація, котра нестимрою охоплює всі без винятку країни і відкриває небачені раніше можливості для сплікування людей. А водночас і немислимі раніше масштаби маніпулювання суспільством і особою за допомогою засобів масової інформації.

Щоб подолати цю загрозу, слід, на думку Бориса Патона, спрямувати суспільство на шляхи, що забезпечить розумний баланс між розв'язанням соціально-економічних проблем і збереженням довкілля у кожній окремій країні і у цілому світі. Так само важливо, всіляко сприяючи розвиткові новітніх технічних засобів сплікування між людьми, уберегти і людські спільноти, й окрему особу від негуманного впливу на їхню свідомість. Ось тут і мають скласти своє вагоме слово соціогуманітарні науки.

Олександр МІХНО

Б. Е. Патон спостерігає за процесом зварювання тканин

Борис Патон з онукою Ольгою